Diffyg Dŵr a Sychder

Awdur: Rachael Madeley-Davies (Pennaeth yr Amgylchedd – Technegol AHDB)

Addasu i amodau tywydd eithafol

Yn gyffredinol, mae'r DU yn profi gaeafau cynhesach, gwlypach ac hafau poethach, sychach. Mae'r newidiadau hyn yn debygol o barhau, gyda hinsawdd gynhesach yn ôl Rhagolygon Hinsawdd y DU (UKCP18), ac fe'u byddant yn cyd-fynd â chynnydd yn amlder ac yn ddifrifoldeb digwyddiadau eithafol fel tonnau gwres, glaw trwm a sychderau. Felly, mae'n hollbwysig i ffermwyr eu hunain arfogi â'r offer angenrheidiol i fod yn rhagweithiol ac yn ymatebol wrth addasu eu busnesau ffermio i effeithiau newid hinsawdd.

Er bod sychder a llifogydd yn ymddangos fel gwrthgyferbyniadau, gall y ddau effeithio ar yr un fferm ar wahanol adegau o'r flwyddyn. Mae'n hanfodol felly eich bod yn deall y risgiau penodol o ran patrymau tywydd newidiol ac eithafol — ar gyfer eich fferm gyfan, a'r darnau tir unigol o'i fewn. Gellir cymryd camau ymarferol i baratoi ac i liniaru effeithiau amodau tywydd eithafol ar fusnesau ffermio.

Diffyg Dŵr a Sychder

Tymor byr i ganolig

- Wrth ystyried gofynion dŵr eich system ffermio, mae'n bwysig asesu a chynllunio'n drylwyr ar gyfer y galw a'r cyflenwad drwy gydol y flwyddyn. Mae hyn yn cynnwys nodi'r tymhorau pan fo angen dŵr, a'u mapio yn erbyn argaeledd adnoddau dŵr – boed hynny'n ddŵr glas (arwynebol neu danddaearol), dŵr gwyrdd (lleithder pridd o law) neu ddŵr llwyd (dŵr wedi'i ailgylchu). Mae'r dull rhagweithiol hwn yn sicrhau bod diffygion yn cael eu hosgoi ac adnoddau'n cael eu defnyddio'n effeithlon.
- Mae cynaeafu dŵr yn cynnig cyfleoedd gwerthfawr ar gyfer rheoli adnoddau dŵr yn effeithiol. Gall hyn gynnwys gweithredu systemau ar lefel cae – megis bundiau cyfuchlin neu gwteri – a defnyddio adeiladau a seilwaith presennol o amgylch iardiau. Er enghraifft, gellir gosod tanciau casglu dŵr glaw ar doeau adeiladau fferm, neu greu cronfeydd a phyllau i storio dŵr dros ben ar gyfer cyfnodau sych. Mae'r mesurau hyn nid yn unig yn cadw dŵr ond hefyd yn lleihau dibyniaeth ar ffynonellau allanol.
- Mae lleihau defnydd dŵr yn agwedd hanfodol arall ar addasu. Dylai ffermwyr adnabod ffyrdd o leihau gwastraff, megis trwsio gollyngiadau. Yn ogystal, gall ailgylchu dŵr a ddefnyddir ar y fferm, lle bo'n bosibl, gyfrannu ymhellach at gadw dŵr.
- Wrth ail-hadu, ystyriwch gyflwyno porfeydd sy'n gwrthsefyll sychder. Gallai'r rhain gynnwys glaswelltau gwreiddiau dwfn fel festulolium, neu fefus a pherlysiau fel lucerne a chlychau'r dail, sy'n gallu gwrthsefyll amodau sych yn well. Bydd y

rhywogaethau hyn nid yn unig yn gwella gwrthiant i sychder ond hefyd yn hybu iechyd y pridd drwy ychwanegu mater organig a gwella cadw lleithder.

- Dylid asesu adeiladau anifeiliaid yn feirniadol am eu gallu i ymdopi ag amodau gwres hirfaith. Mae hyn yn cynnwys gwerthuso lleoliad adeiladau i wneud y gorau o awyru naturiol, defnyddio deunyddiau sy'n adlewyrchu gwres, a darparu digon o gysgod. Efallai y bydd angen ychwanegu systemau awyru megis ffanau neu systemau niwlo i sicrhau bod anifeiliaid yn aros yn gyfforddus ac yn gynhyrchiol.
- Gall pori dros nos fod yn strategaeth ymarferol i osgoi amlygu anifeiliaid i wres eithafol yn ystod y dydd. Mae pori dan amodau oerach y nos yn lleihau straen ar stoc, yn cynnal eu hiechyd ac yn sicrhau cynhyrchiant parhaus hyd yn oed mewn hinsoddau poethach.

Tymor canolig i hir

- Dylai adeiladu iechyd pridd fod yn flaenoriaeth i wella gwytnwch. Mae pridd iach, cyfoethog o fater organig, yn dal lleithder yn well, yn gwrthsefyll erydiad ac yn cynnal cnydau sy'n goddef sychder. Gall arferion fel trin pridd yn llai aml, cnydau gorchudd a chylchdroi cnydau helpu i feithrin y gwelliannau hyn.
- Dylid cynnwys atebion seiliedig ar natur mewn cynlluniau tymor hir. Mae arferion fel silfopori (integreiddio coed â phorfa), plannu gwrychoedd, a chynnal porfeydd âr yn darparu cysgod a lloches i anifeiliaid, yn lleihau straen gwres, ac yn gwella bioamrywiaeth ac amsugno carbon.
- Dylid datblygu strategaethau blaenoriaethu bwyd er mwyn sicrhau bod stoc yn cael maeth digonol yn ystod tywydd eithafol. Gall hyn gynnwys plannu rhywogaethau porthiant sy'n goddef sychder, neu storio bwyd dros ben yn ystod cyfnodau helaeth er mwyn ei ddefnyddio pan fydd prinder.
- Mae sicrhau cynhyrchiant stoc drwy fonitro rheolaidd yn hanfodol. Mae hyn yn cynnwys cadw cofnodion cywir o bwysau i asesu twf a pherfformiad, ac adnabod anifeiliaid gwag yn gynnar i addasu strategaethau bwydo neu reoli maint y fuches.
- Gall cynnwys cnydau sy'n goddef sychder yn eich systemau wella gwytnwch y fferm yn sylweddol. Mae rhywogaethau gwreiddiau dwfn fel lucerne a glaswelltau sy'n gwrthsefyll sychder yn gallu cyrraedd dŵr yn ddyfnach yn y pridd, gan sicrhau twf hyd yn oed mewn cyfnodau sych.
- Gall strategaethau rheoli caeau wedi'u teilwra, megis pori cylchdro neu gynnal cnydau gorchudd, leihau rhedlif, gwella treiddiad dŵr, a diogelu'r pridd rhag erydiad.
- Mae paratoi ar gyfer heriau annisgwyl yn hanfodol i addasu i amrywiadau hinsawdd. Gall cynlluniau wrth gefn gynnwys cronfeydd bwyd wrth gefn, sicrhau ffynonellau dŵr amgen, neu fesurau dros dro fel strwythurau cysgod symudol.

- Mae rheolaeth effeithiol ar borfeydd yn gonglfaen i ffermio cynaliadwy. Mae pori cylchdro'n sicrhau bod porfeydd yn cael amser i adfer, gan wella cynhyrchiant ac iechyd y pridd. Mae deall eich gorchudd glaswellt, gan gynnwys ei werthoedd maethol a chyfraddau twf, yn helpu i drefnu pori'n effeithlon a sicrhau bwyd drwy'r flwyddyn.
- Mae rheoli porthiant yn effeithlon yn cynnwys cynllunio'n strategol yn ystod cyfnodau helaeth i adeiladu cronfeydd ar gyfer cyfnodau prinder. Mae storio silwair, gwair neu borthiant dros ben yn sicrhau mynediad at faeth digonol i stoc yn ystod tymhorau heriol.
- Mae sicrhau bod stoc yn cael mynediad cyson at ddŵr glân a digonol yn hanfodol, yn enwedig yn ystod tonnau gwres. Dylid archwilio cafnau'n rheolaidd, cynnal llif dŵr digonol, a sicrhau pwysau priodol ar draws y fferm gyfan.
- Gall edrych yn holistig ar eich system fferm helpu i nodi cydgysylltiadau ac effeithlonrwydd. Mae integreiddio rheolaeth dŵr, pridd ac anifeiliaid yn sicrhau bod pob agwedd o'r fenter yn gweithio tuag at gynaliadwyedd.
- Mae cynllunio'n strategol pryd i blannu cnydau yn hanfodol i wneud y gorau o'u twf a'u gwytnwch. Gall addasu dyddiadau hau i gyd-fynd â phatrymau glaw a chyflyrau lleithder y pridd leihau'r risg o fethiant cnydau.
- Mae adeiladu a chynnal iechyd pridd yn y tymor hir yn sicrhau bod eich fferm yn gallu gwrthsefyll eithafion hinsoddol yn well. Mae arferion fel trin llai, cynyddu mater organig, a phrofi pridd yn rheolaidd yn gwella cadw lleithder a ffrwythlondeb.

Am ragor o wybodaeth, ewch i dudalennau gwe AHDB ar addasu i newid hinsawdd:
Newid hinsawdd a'i effaith ar amaethyddiaeth y DU | AHDB